

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**
**Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування**
Кафедра публічного управління та адміністрування

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
з дисципліни
**„ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ”**

*програми підготовки фахівців за ступенем вищої освіти „Магістр”
за спеціальністю
“Публічне управління та адміністрування”*

укладач Немирівська О.Я.

Київ – 2018

Відомо, що у всьому світі звернення громадян до держави так чи інакше стосуються її структур саме низового, місцевого рівня. Проблеми житла, транспорту, освіти, виховання, правопорядку в масі своїй вирішуються в селах, містах, районах. І хоча увага у нас, в Україні, традиційно сконцентрована на "великій" політиці, причетність підсистем територіального управління і місцевого самоврядування до розв'язання життєво важливих проблем пояснює увагу до цих елементів політико-правової системи держави.

Зазначимо, що на сьогодні у спеціальній літературі склалися поняття, якими позначають ці аспекти урядування; це насамперед такі визначення, як територіальне управління та місцеве самоврядування

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ - система представницьких і адміністративних (виконавчих) органів на відповідній території, утворених для здійснення державного керування (управління) територією та реалізації спільних інтересів різних населених пунктів, розташованих на цій території.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ - система виборних органів самоорганізації громадян, утворених мешканцями населених пунктів з метою ефективного розв'язання повсякденних життєвих проблем власними силами.

З цих визначень випливає, що територіальне управління здійснюється в межах таких адміністративно-територіальних одиниць, як область (земля, провінція тощо) та район (графство, департамент тощо).

Характерною особливістю одиниць територіального управління є їх утворення "згори" - державою, з метою оптимізації упорядкування у межах всієї країни. А місцеве самоврядування здійснюється в населених (селах, селищах, містах), тобто тих територіально-адміністративних одиницях, які утворені "знизу" - людьми, які там проживають.

Функції органів Т.П. варіюються у залежності від особливостей конкретних країн і навіть окремих територій у їх межах.

Конкретний перелік функцій та їх співвідношення між органами Т.У. (та М.С.) залежать також від загальних тенденцій розвитку самоврядування у світі. Таких тенденцій 2.

Перша з них полягає у певній централізації системи Т.У. (і М.С.). Така модель дістала назву "державної". На практиці це означає, що відповідні органи переважно виконують функції, делеговані державою, проте самостійні їх повноваження гранично обмежені. Дана тенденція чітко простежується у Великій Британії, Нідерландах, а в останні десятиліття - і у Німеччині. Друга тенденція, навпаки, полягає у децентралізації системи Т.У. і (М.С.) Така модель дістала назву "громадівської". На практиці це означає розширення самостійних повноважень місцевих органів, передачу під їхній контроль і під їхню відповідальність тих сфер, які раніше підпорядковувалися центральним державним органам. Ця тенденція характерна як для США, так і для сучасної Франції.

Але попри усі відмінності, можна виділити певний стандартний набір функцій органів Т.П. (та М.С.). Функції поділяються на власне самоврядні і делеговані державою.

До самоврядних функцій належать:

- будівництво шляхів, житла,
- соціальна допомога,
- загальнообов'язкова освіта,
- енергопостачання,
- водопостачання,
- каналізаційна служба та інші.

До функцій делегованих державою:

- забезпечення правопорядку,
- функціонування аварійних і рятувальних служб,
- цивільна оборона,
- призов до армії,
- перепис населення,
- проведення загальнодержавних виборів.

Природно, що таке розмежування не абсолютне.

При виборі структурної схеми зазначених органів враховуються різноманітні фактори, головними з яких є:

- намагання центрального уряду зберегти контроль за фінансовими потоками і кадровими призначеннями в регіонах;
- намагання органів територіального представництва і місцевого самоврядування розширити ступінь автономії у питаннях фінансів, власності і кадрів.

Задля підтримки балансу інтересів центрального урядування і місцевої автономії, а також мінімізації можливих негативних наслідків як жорсткої централізації, так і безконтрольної автономізації, у світі вироблено декілька варіантів організації територіального управління і місцевого самоврядування.

Європейська Хартія місцевого самоврядування

Інтеграційні процеси, що розгорнулися в країнах Західної Європи в другій половині XX ст., викликали необхідність вироблення єдиних підходів до багатьох сфер суспільного життя, обумовили потребу в уніфікації внутрішньодержавного законодавства за допомогою розробки якісно нової групи міжнародно-правових норм, іменованих тепер стандартами.

Особливе місце в європейських інтеграційних процесах належить місцевій демократії, яка виступає в якості одного з найважливіших факторів об'єднання країн континенту і практично всіх громадян, що включає в себе, країн-учасниць, що виступають на цьому рівні публічної влади як жителів певних територіальних одиниць конкретних держав. Однак особливістю міжнародних стандартів у сфері місцевого самоврядування є, насамперед, те, що вони регламентують спільно вироблені державами принципові підходи і міжнародно-легальні принципи становлення, формування і функціонування інституту місцевого самоврядування на території конкретних держав.

Початок процесу створення документів, що містять міжнародні стандарти, було покладено у 1968 році, коли утворена Радою Європи Постійна конференція місцевої і регіональної влади Європи у своїй резолюції № 64

виступила із пропозицією про прийняття Декларації принципів місцевого самоврядування. Перший такий документ комплексного характеру, відомий у натеper як Європейська Хартія місцевого самоврядування (European Charter of Local Self-Government), розроблявся більше як 15 років, і після схвалення урядами 23 держав був відкритий для підписання членами Ради Європи тільки 15 жовтня 1985 р. Відносна молодість цього документу, як і тривалий період його розробки, свідчать про те, що проблема взаємин місцевої і центральної влади є дуже складною не тільки для нинішнього розвитку України, але і для давно сформованих й тому краще розроблених систем, зокрема в країнах Західної Європи.

Метою Хартії є проголошення і проведення в життя загальних для європейських країн стандартів у місцевому і регіональному самоврядуванні, яких до 1985 року не існувало в Європі.

Хартія не зачіпає існуючі в європейських країнах види і системи місцевого самоврядування, але в ній містяться основні принципи, яким повинне відповідати це самоврядування. Місцеве самоврядування в країнах-членах Ради Європи (Україна в 1995 р. вступила в Раду Європи) розглядається як одна з основ збереження демократії і захисту прав людини в широкому смислі слова. Тому Хартія містить основні правила, що гарантують політичну, адміністративну і фінансову незалежність органів місцевого самоврядування.

Основні принципи і положення Хартії знайшли своє відображення в розділі XI Конституції України, а також на цій теоретичній і практичній базі 21 травня 1997 року був ухвалений Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”.

Теорії місцевого самоврядування

Теоретичні основи вчення про місцеве самоврядування були закладені в XIX столітті. Конституційний рух, поштовх якому дали Американська і Велика Французька революції, привело не тільки до появи нових форм організації

центральної влади, але із неминучістю поставив завдання і перетворення місцевого урядування на засадах, вільних від сильної бюрократичної опіки.

У першій половині XIX ст. великим впливом користувалась теорія вільної громади. Її прихильники доводили, що право громади відати своїми справами має такий же природний і невідчужуваний характер, як права і свободи людини. Держава має поважати свободу громадського самоврядування, тому що громади виникли раніше ніж сама держава. Поняття “вільної громади“, як відзначали деякі науковці, не можна визнавати як основну ознаку самоврядування, тому виникла необхідність замінити її іншою концепцією.

Ряд науковців вважали, що самоврядування - це відання не державними, а власними господарськими справами громади. Звідси з'явилася й інша теорія – “господарська“.

Однак господарська теорія, яка намагалась звести всю діяльність самоврядних одиниць до господарських питань, незабаром втратила авторитет науки. Практика свідчила про те, що господарська діяльність не є основною ознакою місцевого самоврядування. Майже повсюдно органи самоврядування займалися негосподарськими питаннями (охорона громадського порядку, піклування про бідних, керівництво протипожежними і санітарними заходами тощо).

У XIX ст. значним впливом у науці користалася аналогічна господарській суспільна теорія місцевого самоврядування. Прихильники цієї теорії протиставляли самоврядування державному урядуванню. Сутність самоврядування вони вбачали у тому, що в його компетенцію входить здійснення місцевими співтовариствами тих завдань, які вони самі собі ставлять.

Представники суспільної теорії марно намагалися скласти список справ, підвідомчих органам місцевого самоврядування, які б власне кажучи, відрізнялися від справ державного урядування.

Державницька теорія самоврядування отримала широке поширення у XIX ст., основні положення якої були розроблені вищезгаданими вченими.

Відповідно до цієї теорії самоврядування - це одна з форм організації місцевого державного урядування. Джерелом повноважень муніципальних органів є державна влада.

Державницька теорія вплинула на розвиток вчення про місцеве самоврядування в XIX і XX ст.

Певним впливом у XIX ст. користувалася юридична теорія, що виникла на базі державницької теорії місцевого самоврядування. Її прихильники зводили сутність місцевого самоврядування до однієї основної ознаки - самоврядні одиниці є відособленими від держави публічно-правовими юридичними особами. Вони вважали, що права органів місцевого самоврядування невід'ємні і недоторканні для держави. Органи самоврядування, на їх думку, здійснюють волю не держави, а місцевих співтовариств. У громад мають особливі цілі й інтереси, що відрізняються від цілей і інтересів держави.

Моделі місцевого управління і місцевого самоврядування

У світовій практиці склалося кілька моделей організації місцевого самоврядування. Учені-державознавці приводять різні приклади організації влади на місцях. Так В. Чіркін указує на чотири основні моделі здійснення публічної влади на місцях:

- а) англосаксонська;
- б) романо-германська;
- в) іберійська;
- г) система рад.

Н. Ємельянов приводить трохи інші визначення моделей:

- а) англосаксонська (англійська чи англо-американська);
- б) континентальна (європейська чи французька);
- в) змішана (гібридна);
- г) радянська.

В. Ясюнас зупиняється на трьох моделях самоврядування:

- а) англосаксонська;
- б) французька;
- в) місцеве (комунальне) самоврядування Німеччини.

Незважаючи на наявні розходження, насамперед у визначенні назв перерахованих моделей організації публічної влади на місцях, між ними існує схожість у концепції побудови.

Англосаксонська модель склалася у Великобританії - батьківщині класичних муніципальних форм. Вона діє також у США, Канаді, Австралії й іншим країнам з т. зв. англосаксонською правовою системою. Для неї характерна відсутність повноважних представників уряду, що опікують виборні органи на місцях.

У ряді країн з такою системою організації місцевої влади, поряд із представницькими органами, безпосередньо населенням обираються і деякі посадові особи. У країнах з англосаксонською моделлю утвердився принцип "позитивного регулювання" діяльності органів місцевого самоврядування, відповідно до якого вони вправі здійснювати тільки дії, запропоновані законом. Важливим джерелом компетенції місцевих органів (у першу чергу в Англії) є судові прецеденти, які багато в чому регулюють і конкретизують компетенцію місцевих органів, що встановлюються актами парламентів.

Континентальна модель (вона ж романо-германська, французька), одержала поширення в більшості країн світу (континентальна Європа, франкомовна Африка, Близький Схід), що ґрунтується на поєднанні "прямого державного урядування на місцях" і місцевого самоврядування. Батьківщиною цієї моделі є Франція, тому її часто називають французькою. Для неї характерно пряме державне урядування на місцях у всіх адміністративно-територіальних одиницях.

В Італії, де муніципальна система відноситься до французького типу, у кожному адміністративно-територіальну одиницю призначається представник держави. У провінції таким представником є префект - призначений центральним урядом чиновник.

У країнах з континентальною моделлю утвердився принцип “негативного регулювання” діяльності органів місцевого самоврядування, у відповідності з яким вони вправі здійснювати всі дії, прямо не заборонені законом. Таким чином, континентальна модель нагадує ієрархічну піраміду, по якій відбувається передача різних директив та інформації й у рамках якої на центральні органи влади активно працює ціла мережа агентів на місцях.

Змішана модель, у деяких країнах (Австралія, Німеччина, Японія) функціонує змішана (гібридна) модель місцевого самоврядування, що має подібність як з англосаксонською, так і з континентальною, володіючи при цьому специфічними рисами. Так, у деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган є одночасно і ланцюгом муніципального урядування, і представником державної адміністрації. У Німеччині, наприклад, існують адміністративні одиниці, іменовані урядовими округами, у яких провідне становище в правлінні займають урядові президенти, що призначаються урядами земель.

Урядові президенти та їх апарат є системою місцевого урядування, побудована на принципах адміністративного підпорядкування. Її низова ланка - голови адміністрації районів - є одночасно і державними чиновниками, і главами виконавчих органів комунального самоврядування.

У розвинутих демократичних країнах відмінності між розглянутими моделями організації урядування на місцях не носять принципового характеру. Можна говорити навіть про певне зближення між ними (особливо з урахуванням муніципальних реформ у Франції й Англії в 80-і рр. XX ст.). Інакше обстають справи в ряді країн “третього світу”, де запозичені в розвинутих демократій моделі місцевого самоврядування перевантажені твердою адміністративною опікою. Наприклад, місцеве самоврядування такої найбільшої азіатської країни як Індія, з більшості своїх параметрів нагадує британську. Разом з тим тут функціонує зовсім не властиве англійській моделі пряме державне урядування на місцях через призначуваних зверху чиновників, що охоплює всі рівні адміністративно-територіального поділу.

Іберійська модель урядування на місцях існує в Бразилії, у багатьох іспаномовних країнах Латинської Америки, хоча в самій Іспанії її тепер немає.

При цій моделі місцевого самоврядування і правління населенням адміністративно-територіальних одиниць (у т.ч. громад, муніципій) обирає рада і головна посадова особа даної адміністрації (алькальда, регідора, префекта, мера), іноді обирається колегія посадових осіб. У деяких країнах головна посадова особа обирається не населенням, а радою. Алькальд (префект і т.п.) одночасно є головою ради, його виконавчим органом і затверджується урядом (президентом, міністром внутрішніх справ) як його представник у даній адміністративно-територіальній одиниці. Він має право контролю за діяльністю ради. Словом, алькальд зосереджує у своїх руках основні важелі місцевого керівництва і має велику владу. Правда, опіка майже не застосовується: алькальду як голові ради надаються широкі можливості не приймати в раді рішення, що він же буде змушений пізніше відхилити.

Ради - як модель урядування принципово відрізняється від розглянутих вище. Вона застосовується в країнах тоталітарного соціалізму. Рада розглядається як орган державної влади й у свою чергу обирає інший державний орган - виконавчий комітет - колегіальний орган державного урядування в даній адміністративно-територіальній одиниці. Члени виконкому є керівниками відділів й управлінь, і за допомогою підпорядкованих їм державних службовців керують окремими сферами місцевого життя (освітою, охороною здоров'я, торгівлею, місцевою промисловістю і т.д.).

Така система створюється у всіх адміністративно-територіальних одиницях. Ради можуть вирішувати не тільки місцеві, але і загальнодержавні питання. При керівній ролі комуністичної партії діяльність рад практично спрямовується її місцевими органами й організаціями.

Особливі форми місцевого урядування існують в умовах військових режимів. В адміністративно-територіальні одиниці, особливо великі, призначаються військові губернатори і коменданти, що у свою чергу призначають офіцерів у нижчестоящі адміністративно-територіальні одиниці.

Призначені посадові особи здійснюють урядування на основі єдиноначальності із застосуванням методів військового керівництва.

Місцеве самоврядування: поняття, система, сутність

Конституція України (ст.140) визначає місцеве самоврядування як право територіальної громади - жителів чи села добровільного об'єднання в сільську громаду жителів декількох сіл, селища і міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в рамках Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради і їхні виконавчі органи.

Дещо інше визначення поняття "місцеве самоврядування" позначене в ст. 2 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", де говориться: Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право і реальна здатність територіальної громади - жителів чи села добровільного об'єднання в сільську громаду, жителів декількох сіл, селища, міста - чи самостійно під свою відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради і їхні виконавчі органи, а також через районні й обласні ради, що представляють загальні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Аналіз цих положень Конституції України і Закону дозволяють зробити наступні висновки:

1. Конституція України визнає право самостійно вирішувати питання місцевого значення тільки територіальним громадам - жителям "природних" адміністративно-територіальних одиниць (сіл, селищ, міст).

2. Конституція і Закон передбачають, що право територіальної громади на місцеве самоврядування здійснюється громадою як безпосередньо через форми прямої демократії (місцевий референдум, місцеві вибори, загальні збори

і т.п.), так і через діяльність виборних й інших органів місцевого самоврядування.

Система місцевого самоврядування в структурно-організаційному плані являє собою сукупність органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення й організаційних форм, за допомогою яких відповідна територіальна громада чи її складова частина здійснюють завдання і функції місцевого самоврядування, вирішують питання місцевого значення.

Закон (ст. 5) до елементів місцевого самоврядування відносить:

- територіальну громаду;
- сільську, селищну, міську раду;
- сільського, селищного, міського голову;
- виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;
- старосту;
- районні й обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст;
- органи самоорганізації населення.

Територіальна громада - це основний суб'єкт місцевого самоврядування, її складають жителі сіл, селищ, міст.

Органами місцевого самоврядування є: сільські, селищні, міські, районні в містах (у випадку їх створення) ради - представницькі органи місцевого самоврядування, що представляють відповідні сільські, селищні, міські територіальні громади і здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією і Законом України.

Сільський, селищний, міський голова є представником територіальної громади і обирається безпосередньо нею. За посадою очолює раду та виконавчий орган ради виконавчий комітет.

Конституція України (ст. 142) до матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування відносить рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, що є власністю

територіальних громад сіл, селищ, а також об'єкти їх спільної власності, що знаходяться в управлінні районних і обласних рад.

Провідне місце в структурі матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування займає комунальна власність.

До складу комунальної власності входить: рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, підприємства, установи й організації, у т.ч. банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частина в майні підприємств, житловий фонд, нежилі приміщення, місцеві енергетичні системи, суспільний транспорт, системи зв'язку й інформації, установи культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування, майно, передане в комунальну власність іншими суб'єктами власності, і яке-небудь інше майно, рухомі і нерухомі об'єкти, що по праву власності належить територіальним громадам, а також кошти отримані від відчуження об'єктів права комунальної власності.

Перелік об'єктів права комунальної власності територіальної громади визначає відповідна сільська, селищна, міська рада,

Територіальні громади можуть мати спільну власність - об'єкти, що задовольняють загальні потреби територіальних громад, об'єкти права комунальної власності, а також кошти місцевих бюджетів, що за рішенням двох чи декількох територіальних громад, відповідних органів місцевого самоврядування об'єднуються на договірній основі для виконання спільних проектів чи для загального фінансування (утримання) комунальних підприємств, установ, організацій.

Управління об'єктами права комунальної власності здійснюють виконавчі органи місцевого самоврядування чи інші уповноважені ними юридичні і фізичні особи.

Право комунальної власності територіальної громади захищається законом на рівних умовах із правом власності інших суб'єктів (ст.13 Конституції України). Об'єкти права комунальної власності не можуть бути вилучені в територіальних громад і передані іншим суб'єктам без згоди

територіальної громади чи відповідного рішення ради або уповноваженого нею органа, за винятком випадків, передбачених законом.

Виконавчим органом сільської, селищної, міської, районної в місті (у випадку його створення) ради є виконавчий комітет (далі виконком) ради, утворений відповідним радою на термін його повноважень. Кількісний склад виконкому визначається радою, а персональний склад затверджується радою за пропозицією голови, районного в місті ради - за пропозицією голови відповідного ради.

Сільські, селищні, міські, районні в місті (у випадку їх створення) ради можуть дозволяти з ініціативи жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні й інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна.

Функції, повноваження та структура місцевих державних адміністрацій

Адміністративну\виконавчу владу в областях і районах, містах Києві і Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації (ст. 118 Конституції України).

Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади.

Правовий статус місцевих державних адміністрацій встановлюється Конституцією України, законом “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999 року, іншими законами України.

Перед держадміністраціями стоять наступні завдання:

- виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня; забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод громадян; - виконання державних і регіональних програм соціально-економічного і культурного розвитку, програм охорони навколишнього середовища, а в місцях компактного проживання

корінних народів і національних меншостей - також програм їхнього національно-культурного розвитку; - підготовка і виконання відповідних бюджетів, а також звіт про їхнє виконання; - взаємодія з органами місцевого самоврядування; - реалізація інших наданих державою і делегованих відповідними радами повноважень.

Компетенція державних адміністрацій

Важливою характеристикою місцевих держадміністрацій є їх компетенція, що поділяється на різні види. Законодавством визначається галузева і предметна компетенція держадміністрацій. До відання держадміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією і законами України, належить, вирішення з таких питань громадського життя:

- забезпечення законності, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян;
- соціально-економічного розвитку відповідних територій;
- бюджету, фінансів і обліку;
- управління майном, приватизацією і підприємництвом;
- промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту і зв'язку;
- науки, освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, жінок, молоді і неповнолітніх;
- використання земель, природних ресурсів, охорони навколишнього середовища,
- зовнішньоекономічної діяльності;
- оборонної роботи і мобілізаційної підготовки;
- соціального захисту, зайнятості населення, праці і заробітній платі.

У цілому Закон “Про місцеві державні адміністрації” наділяє їх досить значними галузевими повноваженнями. Тому нормативні акти, наприклад з питань бюджету, фінансів і т.д. можуть надати цим держадміністраціям також інші повноваження нарівні з тими, що закріплено в Законі. Таким чином,

галузеви повноваження держадміністрацій складають у дійсності лише кістяк, основу їхніх повноважень відносно до всього масиву законодавства.

Повноваження держадміністрацій можна також поділити на власні і делеговані. Власними є повноваження, закріплені в Законі про держадміністрації (ст.ст. 13 - 27).

Кабінет Міністрів України у межах, визначених законами України, може передавати держадміністраціям окремі повноваження органів виконавчої влади вищого рівня.

Районні, обласні ради делегують відповідним держадміністраціям, повноваження визначені законодавством.

Голова обласної державної адміністрації призначається на посаду і звільняється з неї Президентом України за поданням Кабінету Міністрів. Голова районної державної адміністрації призначається і звільняється, згідно з нормами Конституції України (ст. 118) у тому ж порядку, але на практиці відповідне подання до уряду щодо кандидатури на посади голови районної державної адміністрації робить голова відповідної обласної державної адміністрації. Кандидатури заступників голів районних державних адміністрацій узгоджуються в обласній державній адміністрації.

Обласні державні адміністрації підзвітні і підконтрольні Кабінету Міністрів України, а районні державні адміністрації - обласній державній адміністрації. Відповідно до Конституції України (ст. 118) "рішення голів місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції та законам України, іншим актам законодавства України, можуть бути відповідно до закону скасовані Президентом України, або Головою місцевої державної адміністрації вищого рівня".

Склад держадміністрацій формують голови держадміністрацій, у межах бюджетних асигнувань виділених на їх утримання, визначають їхню структуру.

Голови держадміністрацій призначаються на посаду Президентом України за поданням Кабінету Міністрів на термін повноважень глави держави.

Кандидатури на посади голів обласних держадміністрацій на розгляд Кабінету Міністрів України вносяться Прем'єр-міністром України, а районних держадміністрацій на розгляд Уряду вносяться головами відповідних обласних держадміністрацій. На кожен посаду вноситься одна кандидатура.

У випадку відхилення Президентом України представленої кандидатури відповідно Прем'єр-міністр чи голова обласної держадміністрації вносять на розгляд Кабінету Міністрів нову кандидатуру.

При обранні нового Президента України голови держадміністрацій продовжують здійснювати свої повноваження до призначення у встановленому порядку нових голів держадміністрацій.

Щодо повноважень слід зазначити, що до сфери контрольної-наглядової діяльності державних адміністрацій практично відносяться:

- збереження і раціональне використання державного майна;
- додержання фінансової дисципліни, порядку ведення обліку та звітності, виконання державних контрактів і зобов'язань перед бюджетом, належне і своєчасне відшкодування збитків, заподіяних державі;
- використання та охорона земель, лісів, надр, води, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та інших природних ресурсів;
- охорону пам'яток історії і культури, збереження житлового фонду;
- додержання виробниками продукції стандартів, технічних умов та інших вимог, пов'язаних з її якістю та сертифікацією;
- додержання санітарних та ветеринарних правил, правил збирання, утилізації і захоронення промислових, побутових та інших відходів, додержання правил благоустрою населених пунктів;
- додержання архітектурно-будівельних норм, правил і стандартів;
- виконання правил торгівлі, побутового, транспортного і комунального обслуговування, законодавства про захист прав споживачів;
- додержання законодавства з питань науки, мови, реклами, освіти, культури, охорони здоров'я, материнства і дитинства, сім'ї, молоді та неповнолітніх, соціального захисту населення, фізичної культури і спорту;

- додержання громадського порядку, правил технічної експлуатації транспорту та дорожнього руху;

- додержання законодавства про державну таємницю та інформацію.

На сучасному етапі в Україні відбувається реформа децентралізації влади. Вона ставить на меті суттєвий перерозподіл повноважень між державними органами влади на місцях та органами місцевого самоврядування через посилення ролі останніх.

Основні завдання та досягнуті успіхи представлені далі.